A belgaság dicsérete

A belgiumi irodalmi élet színessége egyrészt kétnyelvűségéből, másrészt a két, önálló közigazgatással, kulturális irányítással rendelkező országrész egyenként is mozgalmas belső szerveződésével magyarázható. Csak a stílusban van különbség: míg Flandriában olykor több száz hallgató előtt zajló, sokrésztvevős, monstre fesztiválok formájában közvetítődik az irodalom értői és élvezői felé, a vallon részeket a kitűnő alkotóműhelyek és orgánumok egymás mellett élése jellemzi. A közönségigény itt talán nem ölt olyan elképesztő és látványos méreteket, de a több száz folyóiratot eltartó, számtalan rendezvényt látogató befogadóréteg aránya összességében valószínűleg nem csekélyebb. A főváros nem hidroglóbusza az országnak, nem diktál ízlést, divatot, irányt, az is mindegy, ki hol él, honnan merre tart, város és vidék (már csak a kis távolságok és a könnyű megközelíthetőség miatt is) egymásbaér, összeolvad. Brüsszelben működik például a *Théâtre-Poème*, azaz Vers-színház, mely nevéhez hűen – leginkább kortárs – lírai szövegek dramatizált feldolgozásait játssza folyamatosan. És eredményesen él együtt az – egy fedél alatt meghúzódó – nagy múltú Írószövetség és nem kevésbé nagyérdemű (a knokkei biennálékat is szervező) „költőszövetség" *(Maison de la Poésie)* is.

A Párizs felé tájékozódásnak kezdettől igen fontos, sokáig létében meghatározó szerepe volt a belga irodalom recepciójában, sőt, Franciaország egyfajta vákuumelszívással számos nagy tehetséget vonzott magához (Michaux, Yourcenar, Mallet-Joris, stb.). S a korábban arrafelé csak viccekben emlegetett belgák ma hódítanak: aki valamelyest figyelemmel követi a párizsi irodalmi életet, láthatja, hogy a könyvnapok szenzációi és a Goncourt- vagy Medicis-díjasok között olyan írók regényei szerepelnek, mint Eugène Savitzkaya, Jean-Philippe Toussaint, Pierre Mertens, vagy újabban Jacqueline Harpman, Amélie Nothomb, Caroline Lamarche... A költészetben, minthogy kisebb a piac és így az áttörés lehetősége, ez a hatás kevésbé érezhető, bár William Cliff, Carl Norac és mások már évek óta párizsi kiadóknál (is) publikálnak.

Emellett tiszteletreméltó a „kultúrpolitika" ama törekvése, hogy nem „non-profit" ágazatként leépíteni, hanem értékteremtő tevékenységnek tekintve pártolni, kibontakoztatni igyekszik a szépirodalmat. Két érdekesség: a belga kultuszminisztérium jóvoltából a világ negyven országában mintegy háromszáz egyetemre évi 40 000 belga szépirodalmi mű kerül, másrészt ugyanez az intézmény részrehajlás, saját szempontjainak érvényesítése nélkül támogatja a belga irodalom külföldi fordítóit, hazai kiadóit és alkotóit. E sorok írója nem a kánaáni állapotot festi, nem aranykor-mítoszt ápol, hiszen a belga humán kultúra sok tekintetben éppúgy – vagy másképpen, de éppannyira – hátrányos helyzetben van, mint a magyar (gondolhatunk a nagy francia irodalmi konszern rávetülő árnyékára, de akárcsak arra is, hogy Belgium-szerte például az újságosbódékban *sehol* nem árulnak irodalmi lapokat, sem a standokon szépirodalmat). Ám ott az irodalomszervező erők nem a rendszer lerontásán, hanem annak lehetőség szerinti továbbgondolásán munkálkodnak, valós személyes, vélt vagy valós esztétikai különbözőségeknek talán kevésbé rendelve alá ezt a munkálkodást.

Mindezek azonban csak adalékok egy eredeti és polifón költészet szervezeti felépítésének megértéséhez. A versek viszont – a középkorú nemzedéknek fordításomban alább közölt szövegei – rendkívül létközeliek, legszemélyesebb dolgainkkal foglalkozók, s mint ilyenek, nemcsak hozzánk, de alighanem rólunk is beszélnek.

Lackfi János

*

JACQUES IZOARD 1936-ban született Liège-ben, a jelenlegi középnemzedékre tett hatása meghatározó. *Odradek* című költészeti folyóiratában, mely címét Kafkától kölcsönözte, a legkitűnőbb francia és belga kortársak publikáltak. Baráti kapcsolatban állt olyan nagyságokkal, mint Breton, Supervielle, Ponge, Soupault. A szürrealizmus módszereit egyesíti egyfajta sajátos belga naturalista látásmóddal. Mallarmé-díjas, huszonegynéhány kötete jelent meg. Néhány cím ízelítőül: *La patrie empaillée* (Kitömött haza, Grasset, 1973), *Vêtu, dévêtu, libre* (Öltözve, öltözetlen, szabadon, Belfonde, 1978), *Traquenards, corps perdus* (Kelepcék, elhagyott testek, Le Taillis près, 1996).

Házak a testben

(Maisons dans le corps)

Emez a vállban él,
az a cipősarokban.
Belépek a hangzók albérletébe:
bő vízzel ott egy asszony
lötyöl folyosót, ablakot.
Egy csúfondáros nyílpuskás
belez paplant, szárnyasokat.

*

Test. Kasztília.
A ház alá, az évszak alá,
fullánkok, tövisek pajkos
kalandja alá aknázott tárna.
Ujjak bensejében szőtt ház,
könnyed hálószoba, hol a hajlatok
saját árnyékukba halnak.
Álom kicsinyített visszhangja.
Kínok kéklő megbocsátása.
Ház a házban.
Test. Kasztília.

*